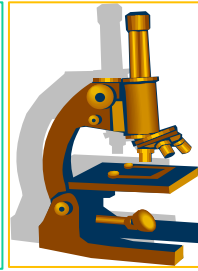

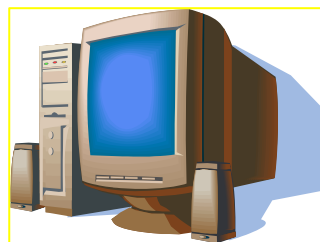
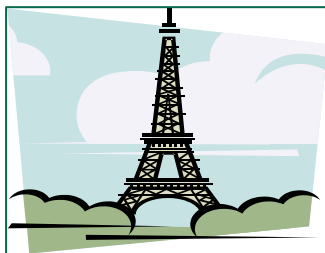
NORTH WEST DEPARTMENT OF EDUCATION

MOPHATO WA 12

MOKGWA WA GO IKGOBOKANYETSA MADUO

SETSWANA

PAMPIRI YA NTLHA

TEKATLHALOGANYO

- ▶ Buisa tekatlhaloganyo makgetlo a le mararo go fitlhelela molaetsa.
- ▶ Buisa dipotso ka tsenelelo go bona gore potso e batla eng.
- ▶ Boela gape kwa temaneng go batla dikarabo tse di maleba.
- ▶ Lebelela temana o batle mafoko a a dirisitsweng mo potsong gore o kgone go bona karabo
- ▶ Buisa mela le temana mo potso e tswang gona mme o batle karabo gona.
- ▶ Ka dinako tsotlhe tshegetsa ka lebaka fa o kopiwa go dira jalo. Lebaka la gago le tsamaisane le se go buiwang ka ga sona mo temaneng.
- ▶ Potso ya maikutlo le semelo di tshegediwe ka tiragalo go tswa mo temaneng.
- ▶ Tlhokomela tiragalo e temana le setshwantsho di e tlhagisang kgotsa di buang ka ga yona.
- ▶ Tlhokomela: Potso ya pharologanyo ya temana le setshwanstho, o tshwanetse go neela matlhakore a le mabedi. O bue ka temana le ka setshwantsho. Fa go twe o neele dintlha di le PEDI mme maduo e le (4) o arabe jaana:
- ✚ Sekao. Mo go setlhangwa A Dikeledi o oka mmaagwe √ fa mo go setlhangwa B baoki ba oka molwetse √
- ✚ Mo go setlhangwa A go okelwa kwa gae √ fa mo go setlhangwa B go okelwa bookelong. √
- ▶ **Sekao sa dipotso e ka nna:**
 - Tse di batlang karabo ka tlhamalalo go tswa mo temaneng.
 - Tse di batlang maikutlo a gago jaaka mmuisi wa temana.
 - Tse di batlang maitemogelo a gago jaaka motho/ mošwa/ngwana/ go tsena mo dinaong tsa batho ba bangwe (sekao: Fa o ne o le mme o ne o ka dirang?)
 - Tse di batlang katlholo ya gago mabapi le sengwe (sekao: A go ratana o nyetse go siame?)
- ▶ Fa o araba dipotso tsa: **“Ee/Nnyaya/Ntlha/Kakanyo”** o tshwanetse go neela lebaka/mabaka le fa motlhatlhoobi a sa tlhalosa gore o tshegetse ka lebaka.
- ▶ Fa o neetse karabo ya **Ee/Nnyaya/Ntlha/Kakanyo** mme o sa neela lebaka ga o kitla o bona maduo.

TSHOBOKANYO

- Buisa temana makgetlo a le mararo go fitlhelela moonomogolo wa temana.
- Morago o thalele dintlhakgolo di le 7 tse potso e di tlhokang.
- Kwalolola dintlha tseo ka tsela e e tshwanetseng mme o leke ka bojotlhe go dirisa mafoko a gago.
- Fa o dirisa mafoko a gago tlhalosa mareo a a tlhokang go tlhalosiwa kgotsa dirisa makaelagongwe boemong jwa mafoko mangwe. **ET: kaedi ya go tshwaya e aba maduo a go dirisa mafoko a gago.**

- Se tsenye dintlha di le pedi mo polelong e le nngwe.
- Kwala palo ya mafoko.

TIRISO YA PUO: POTSO 3, 4 le 5

PAPATSO

- Buisa tshedimosetso nngwe le nngwe e e tlhagelelang mo ditlhangweng tse.
- Tlhokomela maano a a dirisiwang ke babapatsi go ngoka badirisi go reka kungo a a tshwanang le: go dirisa baitseanape, motho yo o itsegeng, motho yo montle, monyebo. Jalo jalo.
- Maano a mangwe a a dirisiwang e ka nna a tiriso ya puo e e tlhotlheletsang, e e figelang, e e sekametseng mo letlhakoreng le le lengwe, e e lebelelang dilo ka letlhakore le le lengwe, jalo le jalo.

KHATHUNU LE

- Tlhokomela maitshetlego a khathunu, e diragalela fa kae?
- Lemoga gore khathunu e ka ga eng?
- Lemoga puo ya mmele le ya sefatlhego e e dirisitsweng.
- Ka gale tiriso ya puo e a tlhagelela mo ditlhangweng tse mme o tshwanetse go e lemoga. Fela jaaka papatso, le tsona di ka dirisa puo e e tlhotlheletsang.
- Itse mefuta e e farologaneng ya dipudula, sekao: pudula ya go seba, ya go bua, ya go goa kgotsa ya modumo, ya go omana, jalo le jalo.

ITHUTE DIPOPEGOPUO

► Dithuanyi

- ✚ Mosimane o ja bogobe (Thuanyi sediri)
- ✚ Mosimane o a bo ja. (Thuanyi sedirwa)
- ✚ Mosadi o tlhatswa diaparo tsa gagwe. (Thuanyi rui)

Tiriso	Leina	Leemedi	Lebotsi
Sediri sa polelo	<u>Mosimane</u> o ja bogobe.	<u>Ena</u> o ja bogobe	<u>Mang</u> o ja bogobe?
Sedirwa sa polelo	Mosimane o ja <u>bogobe</u> .	Mosimane o ja <u>bona</u> .	Mosimane o ja <u>eng</u> ?
Letiro la polelo	Mmapule <u>ke morutabana</u>	Mmapule <u>ke ena</u> .	Mmapule <u>ke eng</u> ?
Thui ya leina	Ngwana <u>wa kgosi</u> o tlhokafetse.	Ngwana <u>wa yona</u> o tlhokafetse.	Ngwana <u>wa eng</u> o tlhokafetse?

Tlhalosi ya sediriso	Mosimane o rema dikgong <u>ka selepe</u> .	Mosimane o rema dikgong <u>ka sona</u> .	Mosimane o rema dikgong <u>ka eng?</u>
Tlhalosi ya felo	Mosimane o ile <u>kwa kgosing</u> .	Mosimane o ile <u>kwa go yona</u> .	Mosimane o ile <u>kwa kae?</u>
Tlhalosi ya kopanelo	Ngaka e tshameka <u>le Motshidisi</u> .	Ngaka e tshameka <u>le ena</u> .	Ngaka e tshameka <u>le mang?</u>
Tlhalosi ya nako	Re tlaa lo bona <u>ka moso</u> .		Re tlaa lo bona <u>leng?</u>
Tlhalosi ya mokgwa	Mosidi o taboga <u>ka bonako</u> .	(Tshwantsanyo mokgwa) Mothusi o lobelo <u>jaaka ona</u> .	Mosidi o taboga <u>jang?</u>

Madirimatswa

Madiri a tlhologo	Megatlana	Madirimatswa
Bofa	-ela	Bofela (Lediredi)
Bofa	-isa	Bofisa (Ledirisi)
Bofa	-ega	Bofega (Lediregi)
Bofa	-ana	Bofana (Ledirani)
Bofa	-olola	Bofolola (Ledirolodi)
Bofa	-ologa	Bofologa (Ledirologi)
Bofa	-aka	Bofakaka (Lediraki)
Bofa		Bofabofa (Leboeletsu)

Tira/tiri	Tirwa
Mosimane o gama kgomo.	Kgomo e gangwa ke mosimane.
Bana ba tseba sekolo.	Sekolo se tseba ke bana.

Puosebui	Puopegelo
1. "Go tloga gompiano metsamao le ditirelo dingwe di a ileliwa go fokotsa kanamo ya Khorona." Moporesidente a itsise baagi.	Moporesidente o itsise baagi gore gompiano metsamao le ditirelo dingwe di a ileliwa go fokotsa kanamo ya Khorona.
2. "Re batla go boela sekolong. Re tshepisa go nna maikarabelo". Barutwana ba ikuela go Tona.	Barutwana ba ikuetse go Tona gore ba batla go boela sekolong e bile ba tshepisa go nna maikarabelo.

Polelopate

Fa o kopiwa go ntsha polelwanakala nngwe fela, ntsha pele polelwanakutu gore o tle o kgone go ipotsa dipotso tse di maleba, dikarabo di tlaa go thusa go itse mofuta wa polelwanakala e o e batlang.

- Ntsha polelwanakutu pele.
- ipotse potso go tswa mo polelwakutung.

- Fa o ipoditse potso eng? mme karabo e simolole ka makopanyi **fa kgotsa gore**itse gore ke polelwanakalaina (gonne o arabile potso e o e dirisang fa o batla go itse ka ga leina.)

Dikao tsa dipolelopate

1. Tona ya thuto o ne a itsise fa dikolo di tlaa simolola.
2. Re tlaa ikhutsa fa bana ba kwala ditlhatlhobo.
3. Banna ba ba dirang ga ba na nnete.
4. Ngwana o a ithua gonne o batla go falola.

Dipolelwana	Potso e o ipotsang yona.	Mofuta
Tona ya thuto o ne a itsise.	O ne a itsise eng?	Polelwanakutu
Fa dikolo di tlaa simolola		Polelwanakalaina
Re tlaa ikhutsa.	Re tlaa ikhutsa leng?	Polelwanakutu
Fa bana ba kwala ditlhatlhobo		Polelwanakala tlhalosi ya nako
Banna ga ba na nnete.	Ke banna bafe?	
Ba ba dirang		Polelwanakala tlhaodi
Ngwana o a ithuta.	Goreng?	Polelwanakutu
Gonne o batla go falola.		Polelwanakala tlhalosi ya lebaka.

- ▶ Kganetso le tumelo
- ▶ Matlhophi
- ▶ Masupi , le tse dingwe.

PAMPIRI YA BOBEDI: DIKWALO

TLHAMO: POKO, PADI LE TERAMA

- ▶ Thalela mafoko a a botlhokwa go tswa mo potsong
- ▶ Netefatsa gore o tlhaloganya se potso e se tlhokang
- ▶ Kgobokanya dintlha mabapi le setlhogo. Kwala letlhomeso kgotsa mmapa wa dikakanyo gore tiro ya gago e rulagane sentle.

ELATLHOKO:

POPEGO: Tlhamo e kwalwe ka ditemana e seng ka dintlha. **Ruboriki e aba maduo a kagego, ka jalo fa o kwadile ka dintlha o latlhelwa ke maduo.**

MATSENO A TLHAMO

- ▶ Bolela setlhogo gape kgotsa o se itsise,
- ▶ Tlhalosa setlhogo ka botlalo ka dikao tsa ditiragalo tse di maleba.

MMELE

- ▶ Tsepama mo go se se boditsweng! Se kwale ka maitemogelo a gago a botshelo fa o sa kopiwa go dira jalo.
- ▶ Diteng di golagane le se potso e se batlang. O se ke wa kwala dintlha tse dingwe tse di sa tlhokegeng le fa e ntse e le ditiragalo tsa buka.
- ▶ O se ka wa kwalolola buka.
- ▶ Tshegetsa dikakanyo ka ditiragalo go tswa mo bukeng
- ▶ Tlhagisa maikutlo a mokwadi fa o kopilwe go dira jalo
- ▶ Dirisa ditemana gape o kwale boleele jo bo lebeleletsweng.

ELATLHOKO:

Diteng tsa tlhamo di tlhatlhabiwa go lebeleletse thanolo ya setlhogo, boteng jwa ngangisano, go fa mabaka le go tlhaloganya setlhangwa. Tatelano e e elelang le kgolagano ya ditiragalo.

Gangwe le gape kwala temana mme o boele kwa potsong gore a o arabile go ya ka potso

Tlhokomela nako e e abetsweng potso e. Boleele jo bo solofetsweng jwa tlhamo elwe tlhoko.

BOKHUTLO

- ▶ Tlhamo e tshwanetse go felela ka bokhutlo jo bo maleba
- ▶ Konosetsa tlhamo ya gago ka polelo / ka seane se se maleba
- ▶ Bokhutlo bo nyalane/golagane le matseno

DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE

Tlhokomela: Dipotso tsa 1 -4 ke tsa maboko a a tlhaotsweng. Araba a le **MABEDI** fela. Leboko la bofelo (Potso 5) ke le le sa tlhaolwang, le arajwa ke botlhe.

- ▶ Tshegetsa potso ya maikutlo ka lebaka
- ▶ Tshegetsa semelo ka ditiragalo

Dikapuo	Diponagalo tsa poko
Tshwantshiso	Neeletsano ya mafoko/bokao
Tshwantshanyo	Poeletsomodumo
Pheteletso	Poeletsomafoko
Mothofatso	Tlhatlagano ya mafoko/ bokao/popego
Phefofatso	Tlogelo
Kaediso	Enjambamente
Kemedi	Morumo
Kgakantsi	Sesura
	Tshekagano ya mafoko/bokao

- ▶ O tshwanetse go tshegetsa mosola wa diponagalo tsa poko/dikapuo go ya ka diteng tsa leboko.

🚩 Dikao tsa mesola ya dikapuo di le mo tirisong:

- Tshwantshanyo – gore mmuisi a tlhaloganye bonolo ka go tshwantshanya mokgwa o Samson a neng a kgogogela dira tsa gagwe ka ona le wa nkwe. (Tumelo)
- Pheteletso – go gatelela go itsege le go anama lefatshe ka bophara ka go go tshwantshangwa le lentswe le le phunyeletsang mawatlle. (Nelson Mandela)
- ✚ Dikao tsa mesola ya diponagalo tsa poko
- Tlogelo ya 'le' mo go 'letlhaa' go nna 'tlhaa' go tlisa go kibakibela ka bonako ga leboko / go oketsa lebelo la moribo le morethetho wa molatheto. (Tumelo)
- Neeletsano – go tswelletsana kakanyo e e mo moleng wa ntlha mo moleng wa bobedi/ Go golaganya mela e mebedi ntle le go dirisa lekopanyi.

Tlhokomela dikao tsa dipotso tse di latelang go tswa mo Pading/Terameng e gore o ka di araba jang:

Tlhokomela: Fa potso e batla seabe sa semelo sa moanelwa, o tshwanetse go simolola ka go re neela semelo mme o re bontshe gore se tsweditse jang ditiragalo kgotsa morero.

- ▶ Seabe sa semelo sa ga Kelogile ke sefe mo tswelletsong ya ditiragalo?
- ✚ Karabo: Maitseo le tlotlo tsa ga Kelogile di mo paledisa go emelela Matsetseseleko mo go Kgori mme se dira gore a ngweege fa gae mme ditiragalo di tswelile pele.
- ▶ Seabe sa semelo sa ga Kgori ke sefe mo tswelletsong ya morero wa padi ya Ntlhomole Mmutlwa?
- ✚ Botlhogoethata jwa ga Kgori bo dirile gore a pateletsana Mamatseseleko go nna mogotsamolelo wa kwa kgotla. a ngweege mme morero wa setso se se kgatlhanong le sešwa wa tswelilapele.
- ▶ Seabe sa semelo sa ga Gadifele ke sefe mo tswelletsong ya morero wa terama ya 'Ga se lorato'?
- ✚ Bopelotelele jwa ga Gadifele bo dirile gore Motsamai a tswelile pele ka go ratana le makgarebe a a farologaneng mme se, sa tswelletsana morero wa lerato le e seng lona pele.

PAMPIRI YA BORARO

TLHAMO YA BOITLHAMEDI

- ▶ Tlhokomela gore ka metlha o thala letlhomiso la tlhamo ya gago. Setlhangwa sa ntlha se botlhokwa. Se kwale o siamise diphoso tse di mo go sona o bo o thala mola go se ralala go supa fa e le setlhangwa sa ntlha. Jaanong o ka kwala setlhangwa sa bofelo. **ET: Ruboriki e aba maduo a ipaakanyo.**
- ▶ Matseno a tlhamo ya gago a ngoke. Itsise le go tlhalosa setlhogo sa gago mo temaneng ya matseno.
- ▶ Dirisa ditemana go kwala tlhamo. Ditemana di se ke tsa nna ditelele thata. Simolola dipolelo tse dišwa ka ditlhakakgolo. Efoga go dirisa dipolelo tse ditelele. Manatetshapuo a nne gona mme a nne maleba le setlhogo le diteng. Se simolole dipolelo ka makopanyi. **ET: Ruboriki e aba maduo a kagego.**

- ▶ Bokhutlo bo nne maleba. Tlhagisa maikutlo a gago mabapi le setlhogo le diteng. O ka khutlisa tlhamo ka seane se se maleba. Bokhutlo bo tsamaisane le matseno.
- ▶ Tlhotlha diphoso tsa bofelo. **ET: Ruboriki e aba maduo a tlhamo e e se nang diphoso.**

**DITLHANGWA TSA TIRISANO: TLHOPA DITLHANGWA TSE PEDI TSA TIRISANO
TSE O DI TLHALOGANYANG SENTLE. DI TSEELE MATSAPA GORE O BONE
MADUO A MANTLE.**

MASEGO LE KATLEGO MO DITLHATLHOBONG TSA GAGO!